

STANOVISKO ÚŘADU PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE K POSTAVENÍ SDRUŽENÍ SOUTĚŽITELŮ V SOUTĚŽNÍM PRÁVU

ÚOHS v čele s novým vedením si je vědom toho, že soutěžitelé, zejména drobní podnikatelé, nemohou často komplexně posoudit rizika svého postupu na trhu a vyhnout se tak postihu z jeho strany. Proto ÚOHS nabízí všem soutěžitelům na svých webových stránkách kontakty pro konzultaci a rozhodl se rovněž, že bude na svých stránkách poskytovat odpovědi na často kladené dotazy ze strany různých skupin subjektů. V následujících otázkách a odpovědích se ÚOHS bude zabývat vybranou problematikou, a to sdružením soutěžitelů (profesním sdružením).

Co je „sdružení soutěžitelů“?

Všechny formální, případně neformální svazy, spolky, asociace, komory, cechy, unie atd. sdružující minimálně dva vzájemné konkurenty na trhu. Může jít o spolky existující zcela na dobrovolné bázi, ale i o komory svobodných povolání založené zákonem, mající nezastupitelnou roli ve společnosti, neboť povinně sdružují všechny soutěžitele v oboru, působí v oblasti legislativy, vzdělávání, vědy atd.

Podstata soutěžního práva a postavení sdružení soutěžitelů

Podstatou soutěžního práva je ochrana hospodářské soutěže jako takové, nikoliv ochrana konkrétních soutěžitelů, kteří jsou jím chráněni pouze nepřímo.

Pokud se jedná o sdružení soutěžitelů, samotná jejich existence není problematická a bezesporu z ní plyne řada benefitů, typicky v oblasti rozvoje oboru, zvyšování a udržování odbornosti, kvality produkce, standardizace, ochrany životního prostředí apod. Sdružení soutěžitelů by však neměla iniciovat diskuse, vydávat opatření, doporučení či rozhodnutí, které se týkají tržního záměru individuálních soutěžitelů, jejich cenotvorby, stanovení objemu výroby, podnikatelské strategie, a jakkoliv na soutěžitele/členy sdružení soutěžitelů působit a ovlivňovat jejich soutěžní chování. **Takový postup považuje ÚOHS za problematický, neboť se týká primárně obchodně citlivých údajů, o kterých má právo svobodně rozhodovat výhradně sám soutěžitel.** Za problematické je rovněž nutné považovat jakékoliv kolektivní sdílení individualizovaných dat členů sdružení ohledně cen, objemů prodeje či nákupu, exportu, importu, investic apod.

„Soutěžní právo chrání hospodářskou soutěž jako takovou, nikoliv konkrétní soutěžitele. Ti jsou jím, stejně jako spotřebitelé, chráněni pouze nepřímo.“

Nikdy nelze vyzývat členy asociace k:

- **dodržování asociací určených cen,**
- **dodržování rozdělení území, na kterém mohou působit,**
- **omezení množství produkce jejich zboží či poskytování služeb,**
- **vyměňování informací o budoucích cenách,**
- **vyměňování informací o objemu prodeju či nákupu.**

Lze uvést příklad z praxe takového problematického postupu sdružení soutěžitelů?

V praxi se například stává, že sdružení soutěžitelů vydá ceník služeb svých členů (např. seznamy výkonů typických pro danou profesi s přiřazením minimální ceny za jeden úkon) nebo doporučí

„Každý soutěžitel má plné právo svobodně určovat svoje soutěžní chování.“

přenášet určitou část nákladů svých členů dále na jejich odběratele, omezí nebo zcela zakáže členům reklamu, případně určí omezující standardy pro výkon profese (například omezí možnost otevřít provozovnu v sousedství již existujícího podniku jiného člena

sdružení). Takové aktivity sdružení soutěžitelů jsou však mimo sféru působnosti sdružení, a současně také omezují jeho členy – soutěžitele v jejich svobodném rozhodování v konkurenčních vztazích na trhu. Platí totiž, že každý soutěžitel má plné právo svobodně určovat svoje soutěžní chování, kdy jediným korektivem mu mají být obecně závazné právní předpisy a pravidla férového konkurenčního boje. Zjednodušeně lze říci, že každý na trhu má bojovat sám za sebe.

Jaké povinnosti vyplývají ze soutěžního práva sdružení soutěžitelů?

K povinnostem sdružení soutěžitelů, které vyplývají ze soutěžního práva, lze obecně uvést, že konkrétní opatření, doporučení či rozhodnutí (učiněná v rámci sdružení) budou ze strany ÚOHS považována za zakázaná rozhodnutí sdružení soutěžitelů ve smyslu zákona o ochraně hospodářské soutěže, pokud budou současně splněny následující podmínky.

Jaké jednání lze považovat za rozhodnutí sdružení soutěžitelů?

- i) *úkon sdružení* (přičemž ten, kdo za sdružení úkon učinil, musí být orgánem/osobou oprávněnou za sdružení vystupovat, nebo tak alespoň musí být členy sdružení, příp. širokou veřejností vnímán);
- ii) *úkon směřující k členům sdružení* (a to i nepřímo, např. prostřednictvím profesního časopisu zasílaného členům, internetových stránek sdružení apod.);
- iii) *úkon unifikující soutěžní chování* určitého okruhu soutěžitelů, kteří jsou členy sdružení (ze samotného úkonu bude plynout, a to alespoň nepřímo, zřetelná snaha o unifikaci chování na trhu).

Jaké jsou meze sdělování informací zástupce sdružení soutěžitelů (např. předsedy představenstva, výkonného ředitele, mluvčího)?

Sdružení soutěžitelů, resp. jeho zástupce či osoba oprávněná za něj jednat, nesmí v rámci tohoto sdružení učinit (přímo i nepřímo) opatření, doporučení či rozhodnutí směřující k jeho členům, a to za účelem ovlivnění či unifikace jejich soutěžního chování. I v případech, kdy se sdružení podílí na regulaci daného oboru, musí brát v úvahu zásady tzv. smart regulation, tedy budování co nejmenšího systému pravidel jdoucích nad rámec obecně závazných právních předpisů, která však neomezují členy sdružení v jejich svobodném rozhodování v soutěži na trhu a neomezují jejich podnikatelské riziko.

„Zástupce sdružení nesmí v rámci sdružení učinit (přímo ani nepřímo) opatření, doporučení či rozhodnutí směřující k jeho členům za účelem omezení možnosti jejich vzájemné konkurence.“

Obecně také platí, že nezávazná, doporučující pravidla, jejichž plnění ze strany členů není kontrolováno, mají méně devastující dopady na soutěž. Přesto i nezávazné a sdružením nekontrolované cenové doporučení bude vždy znamenat porušení soutěžního zákona. Ujednání, která necílí na cenu, rozdělení trhu a omezení výroby (tvrdé kartely), budou i přes své možné protisoutěžní účinky povolená, pokud souhrnný podíl členů sdružení na trhu (symbolizující de facto

tržní sílu sdružení prostřednictvím jeho členů – soutěžitelů) nepřekročí 10 %. Rozhodnutí sdružení soutěžitelů mající podobu tvrdých kartelů budou však zakázána vždy, bez ohledu na tržní podíl.

„Zástupci sdružení mohou například v rámci sdružení vyžadovat zavedení standardů (např. ISO), dodržování norem životního prostředí a poskytovat minulostní informace.“

Problematické jsou **etické kodexy**, jejichž ustanovení omezují vzájemnou soutěž na trhu, například zakazují cenové podbízení. Jednotliví členové sdružení mají právo na uplatňování nezávislé cenové politiky vůči svým zákazníkům.

Může představitel sdružení soutěžitelů komentovat situaci na trhu v médiích?

Zástupce sdružení se může obecně vyjadřovat k probíhající situaci na trhu a uvádět okolnosti, které vedly ke zvýšení či snížení nákladů v daném odvětví. Taková sdělení totiž zpravidla nejsou adresná a jejich cílem není unifikace soutěžního chování určitého okruhu soutěžitelů/členů konkrétního sdružení soutěžitelů.

Může se představitel sdružení soutěžitelů vyjadřovat k vývoji nákladů v dané oblasti, tzn. například sdělovat, že konkrétní náklady rostou o xx procent?

Představitelé sdružení mohou uvádět objektivní okolnosti, v jejichž důsledku dochází (či pravděpodobně dojde) k nárůstu nákladů a následně i růstu ceny konkrétní produkce, neměli by se však prostřednictvím svých vlastních predikcí snažit o ovlivnění cenové strategie jednotlivých členů sdružení, např. určením konkrétního procenta, o které má vzrůst cena vybraného produktu.

Proč nemůže sdělovat predikci zvýšení cen konkrétních produktů u výrobců či spotřebitelských cen v obchodech?

Takové konkrétní stanovisko, založené na subjektivní predikci, může působit nejen jako snaha o unifikaci soutěžního jednání členů sdružení, ale rovněž jako snaha (nepřímo) působit na soutěžní chování ostatních (nezúčastněných) soutěžitelů. V konečném důsledku může mít takové stanovisko totožné negativní dopady jako kartelová dohoda, protože zmírní či dokonce zcela vyloučí nejistotu očekávání vzájemných konkurentů, členů sdružení, jak se zachovají ostatní. Ani o přesná čísla opřený komentář

„Do médií lze uvádět jen neadresná (objektivní) sdělení, jejichž cílem není vyloučení konkurenčního chování určitého okruhu soutěžitelů/členů sdružení.“

růstu nákladů by neměl automaticky znamenat odpovídající růst cen na pultech. Každý podnikatel má plné právo se samostatně rozhodnout o tom, zda zvýšení nákladů ponese sám a pokusí se tak například zvýšit objem produkce díky výhodnějším cenám pro své odběratele, kteří k němu přejdou od konkurence.

Pokud by majitel/jednatel podniku, který je současně členem konkrétního sdružení soutěžitelů, poskytoval do médií informace o své provozovně, jak by takové jednání posoudil ÚOHS z hlediska soutěžního práva?

To, jak bude konkrétní sdělení ÚOHS posouzeno, bude záležet na informacích v něm obsažených, na jeho účelu a rovněž na ostatních okolnostech daného případu. Na základě již uvedených informací lze však obecně konstatovat, že majitel/jednatel podniku, který je současně členem statutárního orgánu vybraného sdružení soutěžitelů, může činit jen taková sdělení, která se týkají jeho vlastního podniku a nespojovat je zjevně se svojí funkcí v rámci sdružení soutěžitelů.

Za problematické lze například považovat prohlášení:

„Jako vlastník této společnosti a zároveň jako prezident Evropské asociace výrobců prohlašuji, že je třeba zvýšit cenu našich výrobků o sto procent.“

Může sdělit zástupce jakéhokoliv podniku ve vybraném odvětví v ČR médiím či prostřednictvím dopisu/e-mailu ostatním konkurentům (tzn. podnikům ve stejném odvětví) informaci, že bude zdražovat svou produkci např. o 10 % - je to z jeho strany porušení soutěžního práva?

V daném případě je rozhodující, zda tak tento zástupce či člen sdružení soutěžitelů činí samostatně bez jakékoliv kooperace s ostatními konkurenty. Sdělení tohoto typu je oprávněn činit samostatně každý soutěžitel, ačkoliv obsahuje informace o jeho zamýšlené individuální strategii. Pokud se však tento zástupce reálně prostřednictvím takového sdělení snaží ovlivnit obchodní strategii některého ze svých konkurentů, případně členů sdružení, může se jednat o porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže. Konečné rozhodnutí ÚOHS o porušení soutěžního práva však vždy záleží na konkrétních okolnostech daného případu, který vyžaduje důkladné shromáždění, ověřování a vyhodnocení veškerých informací.

Hraje při sdělování informací médiím roli, zda uvedený zástupce je či není členem sdružení soutěžitelů?

Konkrétně jednostranná informace pro média, která není součástí tzv. jednání ve vzájemné shodě více konkurentů, kteří si přes média „dávají echo“, že například všichni zdraží a od kdy, je soutěžně nezávadná. Naopak sdělení jednoho konkurenta druhému (například oním e-mailem), že hodlá zdražit, může být vyhodnocena jako výzva ke sladěnému postupu na trhu.

V nedávné době toto ÚOHS vytkl známému tuzemskému dopravci, který dokonce vyzval konkurenta předžalobní výzvou, aby zdražil. Jestliže by to konkurent udělal, ÚOHS by takové jednání vyhodnotil jako zakázaný tvrdý kartel. **Lze obecně říci, že jednostranná informace veřejná, je vždy méně problematická než dvoustranná, resp. známá jen konkurentům navzájem.**

„Jednostranná a veřejná informace je vždy méně problematická než dvoustranná (známá jen konkurentům navzájem).“

V médiích často vidíme komentování cenového vývoje v určité oblasti, kdy např. analytik avizuje zvýšení cen PHM. Na tyto „komentátory“ (či spíše skryté zadavatele sdělení prostřednictvím analytika) se soutěžní právo nevztahuje?

Komentování cenového vývoje v určité oblasti či určitém odvětví není problematické, pokud se jedná o popis skutečností, které na trzích aktuálně probíhají, jsou objektivně měřitelné a zjistitelné (přičemž cílem komentátora není ovlivnit přímo či nepřímo soutěžní chování jakýchkoliv soutěžitelů/členů jakéhokoliv sdružení soutěžitelů), a na jejich základě je možné očekávat například budoucí růst cen. Pokud jde o trh PHM, zde typicky dochází k tzv. cenovému následování, jelikož se jedná o velmi transparentní trh, kde soutěžitelé mohou snadno a rychle sledovat pohyby cen u konkurence. Dochází pak k situaci, že soutěžitelé působící v této oblasti zpravidla následují tzv. cenového lídra a své ceny mu přizpůsobují. Shodná úroveň cen tedy není důsledkem kartelové dohody, nýbrž právě cenového následování, které není považováno za protisoutěžní jednání.

„Profesionální komentátoři určitých odvětví mohou vystupovat v médiích z hlediska soutěžních pravidel zcela neomezeně, konflikt se zákonem by mohl nastat pouze v případě, že by takový analytik nehovořil sám za sebe či za konkrétní podnik, ale za sdružení soutěžitelů.“

Jaké jsou pokuty pro sdružení soutěžitelů za porušení soutěžního práva a jakým způsobem jsou ze strany ÚOHS vypočítávány?

V případě, že se sdružení dopustí zneužití dominantního postavení či uzavře zakázanou dohodu, může mu být uložena pokuta až do výše 10 milionů korun nebo 10 % z čistého obratu dosaženého za poslední ukončené účetní období. Zákon o ochraně hospodářské soutěže však rovněž umožňuje (za vydání zakázaného rozhodnutí, tedy formu dohody) uložit sdružení soutěžitelů pokutu až do výše 10 % z úhrnu čistých obrátů dosažených za poslední ukončené účetní období jeho členy.

ÚOHS může sdružení soutěžitelů dále uložit opatření k nápravě, jehož účelem je obnovení účinné hospodářské soutěže na příslušném trhu. Jeho plnění ÚOHS sleduje a případné jeho nesplnění je přestupkem, za který může ÚOHS sdružení soutěžitelů pokutovat. Za pokutu neručí člen sdružení, který nebyl jeho členem v době páchaní přestupku nebo který doloží, že rozhodnutí sdružení vedoucí k narušení hospodářské soutěže neprovedl, a před zahájením správního řízení o tomto rozhodnutí nevěděl nebo ho odmítl.

„Za porušení soutěžního zákona hrozí pokuta až do výše 10 milionů Kč nebo 10 % z čistého obratu dosaženého za poslední ukončené účetní období jeho členy, kteří za její zaplacení ručí.“

Podíleli by se na pokutě i členové sdružení?

Každý člen sdružení ručí za zaplacení takto uložené pokuty do výše 10 % ze svého čistého obratu dosaženého za poslední ukončené účetní období. ÚOHS se ve svých rozhodnutích přiklání k zpravidla k ukládání pokuty do výše 10 milionů korun, jelikož sdružení soutěžitelů pravidelně nemají obrat z podnikatelské činnosti, případně je jejich obrat pouze zanedbatelný. Aktuálně ÚOHS vede řízení, v němž ale již bude vycházet v pokutě ukládané sdružení z obratu jeho členů a těmto uloží ručit za úhradu sankce.

Je možné uvést nějaký konkrétní případ, kdy sdružení soutěžitelů muselo hradit pokutu, v jaké výši a za jaké porušení soutěžních pravidel?

ÚOHS udělil pokutu například Asociaci energetických auditorů-energetických specialistů, z.s., v jejichž vnitřních předpisech se objevilo upozornění, aby se energetický auditor vyvaroval poškozování jiných členů této asociace nepřiměřenými cenovými nabídkami. Za protisoutěžní považoval ÚOHS i přijetí dokumentu, který obsahoval pokyny pro výpočet honoráře energetického auditora, respektive energetického specialisty. ÚOHS za toto jednání uložil v roce 2014 této asociaci pokutu ve výši 384 tisíc korun.

V roce 2018 pak ÚOHS v oblasti zakázaných a neplatných rozhodnutí sdružení soutěžitelů pokutoval Jednotu tlumočnicků a překladatelů a Českou komoru tlumočnicků znakového jazyka, z. s.

Jednotě tlumočnicků a překladatelů ÚOHS zakázal plnění zakázaného a neplatného rozhodnutí sdružení soutěžitelů týkajícího se doporučených minimálních cenových tarifů za tlumočení a překlad, které byly zveřejňovány v časopisu ToP. Kromě zákazu ÚOHS uložil spolku pokutu ve výši 144 tisíc korun a opatření k nápravě spočívající v prokazatelném informování všech členů spolku o vydaném rozhodnutí ÚOHS. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka se dopustila protisoutěžního jednání tím, že vydala a zveřejňovala cenové tarify za tlumočení a překlad mezi češtinou a českým znakovým jazykem, a to nejdříve pro své členy v časopise ToP a od roku 2015 i pro nečleny této komory na svých internetových stránkách. ÚOHS uložil České komoře tlumočnicků znakového jazyka zákaz plnění rozhodnutí sdružení soutěžitelů týkajícího se cenových tarifů za tlumočení a překlad mezi češtinou a českým znakovým jazykem pokutu ve výši 48 tisíc korun a opatření k nápravě spočívající v povinnosti informování všech členů této komory o rozhodnutí ÚOHS.

Obdobné případy ÚOHS řešil ve vztahu ke sdružením a komorám [veterinářů](#), [pohřebních firem](#), [zpracovatelů masa](#), [poskytovatelů úklidových služeb](#), [lékárníků](#), [reklamních agentur](#), [odpadových firem](#), [lékařů](#) či [designérů](#).